

Dmitrij Gluhovski

TEKST

Prevod s ruskog
Bojana Stanković

Beograd
2019.
DERETA

www.dereta.rs

Biblioteka
TREND

Urednik
Aleksandar Šurbatović

Naslov originala
ТЕКСТ
Дмитрий Глуховский

DMITRY GLUKHOVSKY IN SOCIAL MEDIA:
Dmitry Glukhovsky on Instagram: @glukhovsky
Dmitry Glukhovsky on Twitter: @glukhovsky
Dmitry Glukhovsky on Facebook: @glukhovskybooks

Copyright © Dmitry Glukhovsky
Agreement by www.nibbe-literary-agency.com
Copyright © ovog izdanja *Dereta*

1.

Prozor je otkrivao pogled na zamućene jele, belu buku novembarske mećave; telegrafski stubovi promicali su kao okviri kadra u crno-belom filmu. Kroz prozor se otkrivao pogled na Rusiju, koja je od samog Solikamska cela bila baš takva: jelke, sneg, stubovi, zatim proplanak sa sumornim brvnarama, zatim železnička stanica sa silikatnim ubledelim jednospratnicama i ponovo oko milion jelki gusto i neprohodno pobodenih duž puta, kao obavijenih bodljama, zbog kojih je nemoguće probiti se. Ali u beskonačnosti i usamljenosti te Rusije iza prozorskog okna, koju je stvorila priroda, i jeste bila sva njena moć, veličina i lepota. Prelepo, ma sranje!

„I šta ćeš uraditi?”

„Živeću. A šta bi ti uradio?”

„Ubio bih ga.”

„Pa eto. A ja sam mu oprostio. Sada želim da poživim. Mogu li dobiti telefon još samo na sekund? Majka se nešto ne javlja.”

* * *

Jaroslavskom železničkom stanicom šibala je svežina i miris paljevine dizel-lokomotive. Nakon ukisle pare vagona, nakon dima i mirisa gvožđa doboša, zaslađenog smradom mokraće, ovde je vazduha bilo veoma mnogo: previše kiseonika, i odmah je, poput čifira¹, udarao u glavu.

---

¹ Čifir – vrsta jakog ruskog čaja. (Sve napomene u tekstu su redakcijske.)

Moskve je takođe bilo previše, posle hodnika sačinjenih od jela putnicima se širom otvarala kao kosmos. Zamotani ljudi skakali su preko rova na peron, istovarali plave karirane kineske najlon torbe, pričvršćene selotejpom, uzimali ih obema rukama i ubrzano po peronima nestajali s vidika, kao jurišni avioni na poletanje po aerodromskim trakama. Vidik je bio zadimljen, a ljudima pristiglim iz dima ukazivali su se dvorci, zamkovi i višespratnice.

Ilja nije žurio više od drugih, nije veslao, puštao je da ga bujica nosi. Njušio je moskovsko nebo, privikavao se na prostranstvo odviknutim očima, čudio se ćutke. Bilo je živo kao u detinjstvu. Mutna novembarska Moskva probadala je oči.

Da je stigao u Moskvu – stigao je, ali još uvek nije zaista dospelo u nju. Železnička stanica je još uvek bila teritorija okružne, usoljene i zamašćene Rusije. Kao ambasada Bangladeša, koja je, u svakom smislu, teritorija države Bangladeš.

Na kraju platforme bila je kontrola. Naviknut, Ilja ju je izdaleka posmatrao preko tuđih glava. Siva uniforma, uhranjene njuške, unezvevene i bistre oči. Izoštrene. Jedan, dva, tri. Čak je i službeni pas na lancu: pljunuti gazda. Razume se, nije ovde zbog toga, već, po svoj prilici, da nanjuši narkotike, eksploziv. Ali može da nanjuši i strah.

Ilja je počeo da gleda uprazno, da ne bi gledao u njihove bistre oči, da ga ne privuku sebi. Nije razmišljao ni o čemu kako ne bi mirisao ni na šta.

„Momak!”

Poslušno se skamenio. Kako su ga prepoznali? Po nijansi kože? Po pogrbljenim leđima? Po pognutoj glavi? Kako pas prepozna zver?

„Priđite. Dokumenta.”

Dao je ličnu kartu. Ovaj je izlista do prijave, podviknuvši:

„Odakle se vraćate?”

Da li da laže ili da kaže istinu? Ma neće proveravati. Putovao je... Putovao je nekuda. Na odmor. Kod babe. Na službeni put. Kako će ga proveriti?

„Služio sam. Kaznu.”

„Uverenje o oslobođenju.”

Odmah mu se obraća drugim tonom. Zapovedničkim.

Uzeo mu je potvrdu. Poručnik se okrenuo s njom, promrmljao u voki-to-ki, saslušao šta su mu promrmljali kao odgovor; Ilja je stajao ćutke, nije se raspravljao. Bio je čist. Od poziva do poziva: oslobođen je i uslovne.

„Jesu li te prevaspitali, Ilja Ljvoviču?“, poručnik se konačno okrenuo ka njemu, ali uverenje nije vraćao, iz nekog razloga ga je presavijao napola.

Moskva se udaljavala iza njegovih leđa, skupljala se, nebo ju je pritiskalo i pomeralo; žagor ljudi i buka automobila su zamrli. Poručnik je svojom stomaćinom, svojim grudima sa obeležjima, svojom facom, zaklanjao čitavu Moskvu. Ilja kao da je znao: ništa mu neće uraditi. Jednostavno treba da ga pusti, da mu dopusti da oseti vlast. I popustiće ga, a on će tada pustiti Ilju. Zbog toga je tu, zbog toga je stupio u službu.

„Upravo tako, gospon načelnice.“

„Nastavljaš put ka mestu boravka?“

„U Lobnju.“

„Adresa s prijave?“

„Depovska, broj šest.“

Poručnik je proverio podatak u ličnoj karti, zgužvavši bez potrebe usputne stranice. Bio je, najverovatnije, Iljinih godina, ali su epolette činile da izgleda starije. Iako je Ilji, a ne njemu, poslednjih sedam godina prošlo tako kao da je za svaku godinu proteklo po tri.

„Ideš kući. Hm, pametno“, izusti. „Dvesta dvadeset osam“, pročitao je. „Tačka jedan. Šta je to? Tačka jedan. Podseti me.“

„Priprema. I dilovanje. Ja sam samo pripremao za prodaju, gospon načelnice.“

Ilja je gledao u tačku ispod njegovog podvaljka – postoji posebna tačka u koju treba gledati službenika za vreme razgovora. Ne u oči i ne u pod.

Đubre je kupovalo vreme, sviđalo mu se što može da savija vreme kao žicu.

Tada pas odjednom zalaja na premorenog Tadžika, koji je, kao i svi, imao kariranu torbu.

„U redu. Ne zaboravi da se pojaviš na evidenciji.“ Poručnik baci Ilji njegovo uverenje. „I ne trguj više.“

Ilja je klimnuo glavom, otišao u stranu, stavio hartiju u unutrašnji topli džep, gde se i sam sklanjao neko vreme dok je trajalo ispitivanje. Poručnik se već zanimao Tadžikom, Tadžik je bio perspektivniji.

Rešetanje je prošlo.

Kontuzovani svet se polako vraćao, počeo da razgovara.

Ali sada, što se više približavao Moskvi, Ilja je svuda u njoj video samo ono što izdaleka, iz voza nije mogao da vidi: pandure. Na platou železničke stanice, na ulazu u metro, u paviljonima i na stanicama. U čoporima, svi sa očima vučjaka. Možda nije bila stvar u Moskvi, već u Ilji.

* * *

Odveli su ga u leto, pustili pred sam kraj jeseni. I Moskva u koju su ga pustili nije ličila na onu iz koje su ga odveli.

Moskva je sada bila kao golo novembarsko drvo, vlažna, tamna; ranije je čitava bila obrasla svetlećim znacima, kioscima u kojima se prodavalo sve i svašta, a sada je postala surova, otresla je sa sebe raznobojnost, razgolitila se do granita.

A Ilja ju je ranije obožavao, kada se pretvarala u zbijenu bučnu tržnicu – činilo mu se da na toj tržnici može sebi da kupi bilo kakvu budućnost. Tada je putovao u Moskvu iz svoje Lobnje vozom – na univerzitet, u klubove, na koncerte – i svaki put je umišljao da je Moskovljanin. Bilo je potrebno samo da završi fakultet, nađe posao u centru i iznajmi stan s prijateljima. U Moskvi je zemlja bila čarobna, nađubrena hormonima rasta: ako posadiš u nju svoje želje, niknuće i dobro plaćen posao i popularni drugovi i najlepše devojke. Moskva je sama po sebi bila pijana i sve je čistila svojim pijanstvom. U njoj je sve bilo moguće. I nikom ne bi naškodilo kada bi otkinuo svoj komadić sreće od njenog nabujalog slatkog testa.

A sada kao da ju je sanjao, a sanjao ju je često, tamo na robiji. Postala je stroža i ugađenija, ozbiljnija, zvaničnija, i zbog toga je delovala kao mamurluk ponedeljkom. Poznavao ju je i nije; osećao se u njoj kao tuđin, turista. Turista iz Solikamska, i pritom iz prošlosti.

Kratko je stajao na platou tri perona: među ostalim otupelim licima iz drugih gradova on, kao neko ko je došao s robije, nije bio posebno upadljiv. Mogao je da udahne i zažmuri nakratko.

Zažmurio je na trenutak i krenuo.

Koraćao je po Moskvi oprezno, kako se od previše širokih zamaha i previše sigurnih koraka ne bi ispostavilo da je ona samo san i kako se ne bi razvejala; kako se ne bi prenuo i našao u masnoj sivoj zatvorskoj ćeliji,

u zimljivoj zagušljivosti, među ležajevima i ljudima u slepoj ulici života, u smradu čarapa i večnom strahu od greške.

Ali Moskva je bila trajna. Bila je stvarna i večna.

Oslobodili su ga. Stvarno su ga oslobodili.

Ilja je od gotovo poslednjih para kupio kartu za metro i krenuo pod zemlju. U susret su mu se pokretnim stepenicama iz moskovskih nedara izvlačili ljudi i tu im je bilo moguće pogledati lica. Ljudi su za sedam godina počeli lepo da se oblače, čak i Tadžici. Gledali su odlučno napred i uvis, mnogi su se peli stepenicama, nisu mogli da se strpe pola minuta: gore su neodložni poslovi. Moskovljani veoma žure da žive, setio se Ilja. A robija uči zastoju.

Od svih koje je susreo – a tamo su bili i starci u ljubavnom zagrljaju, i pop na telefonu, i panker koji je istrajavao godinama – Ilja je zapinjao samo za žene. Toliko se ovih godina odvikao od njih. Tako je zaboravio koliko one ne liče na muškarce, koliko su divnije od njih!

I ako bi odjednom jedna od njih odgovorila Ilji na njegov pogled, on se grčevito hvatao za taj mamac, koji ga je čupao i vukao uzvodno, za sobom, na površinu.

Zatim bi se neka namrštila, nečujno frknula i Ilja bi odmah potonuo, stegao se: pa one u njemu mogu da prepoznaju bivšeg zatvorenika. To mu je pisalo na čelu sivkastim slovima, sečivom urezano na žutoj koži. Jakna mu stoji kao radna odeća. Žene osećaju opasnost u muškarcu, osećaju glad i beznade – kao neke životinje, nikada ne greše.

Dalje ih je Ilja gledao krišom, potajno, stidljivo, kako ga više niko ne bi razotkrio. Gledao je krišom i u svakoj je tražio sličnost s Verom. Prosto se tako ispostavilo.

Odlučio je da ni u kom slučaju ne zove Veru.

Sve joj oprostiti i ne zvati je. Taj razgovor mu ništa ne bi doneo, čak i kada bi ona pristala da razgovara. Samo da bi joj čuo glas? Zašto. On je sam sa sobom već toliko puta govorio u njeno ime: i pitanja – i odgovore. Nagovaranja, prekore. Zamišljena Vera uvek je izmicala.

Prava Vera mu je sve objasnila jednim pozivom, već druge godine. Izvinila se, pokajala se koliko je mogla. Rekla da ne želi da laže. Da je srela čoveka. Da ima pravo da bude srećna. Ponovila je to kao da se Ilja s njom raspravljao. A on se s njom među ljudima nije mogao raspravljati.

Nije ga posetila nijedanput.

Zbog toga se on raspravljao s nestvarnom Verom još pet godina. Ali ni nestvarnoj Veri nije mogao da promeni mišljenje.

U vagonu metroa mogao je bez bojazni da razgleda ljude, čak i one koji su sedeli tačno naspram njega. U vagonu nikome nije bio potreban: svi su utonuli u svoje telefone. Našminkane tetke lakiranim noktima, kosooki gastarbajteri žuljevima, školarci svojim prstićima nalik na šibice – svi su grebali nešto po ekranima, svi unutar tog staklenceta imaju drugi stvarniji i zanimljiviji život. Ranije su smartfone imali samo moderniji, mladi. A dok je Ilja izdržavao kaznu, napravili su internet i za inoverce, nekakav i za starce, i za žutokljunce.

Kod njih u kućici bio je samo jedan telefon. Ne Iljin, naravno. Ilja je bio prinuđen da otkupi sebi sekunde poziva i minute na Vkontakte cigaretama iz maminih pošiljki. Novac oduzimaju odmah, a cigarete samo prepolove kada otimaju paket: carina. I veza je bila skupa. Tako su i sekund maminog glasa i minut na Verinom profilu značili ponovnu oskudicu. Iako Vera tamo gotovo uopšte i nije postavljala fotografije, samo linkove za nekakve klipove, za testove ličnosti, za besmislene gluposti. Možda je shvatila da je Ilja iz zatvora posmatra i nije želela da je vidi. A Ilja je ponekad izdvajao pomalo vremena kako bi pogledao Suku². Kako je. Kako mu je u životu. Kako zvanja rastu. Kako letuje u Tajlandu. Kako je u Evropi. Koji „infiniti” je kupio. Kakve devojke grli.

Sukin život bio je glamurozan. Ilji se grčio stomak kada je razgledao njegove fotografije; zabadale su mu se u srce poput noža. Nije mogao da gleda, ali ni da ne gleda: čoveka koji živi umesto njega.

A za ostatak sveta Ilji je već nedostajalo konekcije. U zatvoru nije bilo moguće upasti u dugove, tamo je čitav život bio samo na crtju.

Dobro, navikao je bez telefona. Iako je do robije samo o njemu i maštao, zatražio ga je od majke za rođendan, na faksu ga je vadio na klupu čim bi stigao na dvočas kako bi se devojčurci divili dijagonali ekrana.

A to nije sve na šta je tamo morao da se navikne.

Izašao je na Savelovskoj.

Ponovo panduri. Svuda panduri.

Kroz Treći prsten sporo se okretalo milion automobila, farovi su svetleli i danju, prljavština pod točkovima mogla se meriti u vazduhu, ljudi su nicali iz podzemnog prolaza, Moskva se komešala i disala. Živa. Ilja je

---

² *Сукa* (rus.) – kučka, kuja.

želeo da je dodiruje, da dodiruje sve redom, da pomiluje. Sedam godina je želeo da je dodirne, Moskvu.

„Mene do Lobnje.”

Vozovi su se mnogo izmenili.

Pamtio ih je uprljane, zelene, sa izgrebanim staklima, sa iscrtanim stranama, sa drvenim zajedničkim klupama, pod sav od ljustaka sunco-kreta, proliveno pivo koje polako isparava i širi miris. A sada: beli novi vozovi sa žutim polugama na bočnim stranama, tapacirana sedišta: svakom svoje. Putnici su pristojno sedeli. Beli vozovi su ih oplemenili.

„Hoćeš sa mnom da gledamo Navku³? Šou na ledu”, govorila je jedna izmorena tetka drugoj. „Ja sam onomad bila, spektakl.”

„Možda bih i mogla. Navka je odjednom sa onim tipom sa brkovima, zar ne? Neki Putinov sekretar. Fin muškarac”, odgovorila je ova, u pedesetim, namalterisana preko iznurenog lica. „Impozantan.”

„Da”, odmahнула je prva. „Mogla je i nekog boljeg da nađe. Znaš ko se meni dopada? Lavrov. Lavrov je dobar. Ja bih s Lavrovom lično. On je i odlučniji od tvog sa brkovima.”

Ilja je slušao i ništa nije razumeo. Voz se vukao. Prazna creva su krčala, želudac se grčio. Bilo mu je žao da dà novac za pirošku s mesom na stanici: cene na kiosku bile su moskovske, a novac za prevoz koji su mu dali bio je solikamski. Zašto da troši na pirošku s mesom kada će uskoro jesti mamin vruć šči?

Veoma se zaželeo tog ščija. Od tri dana. S pavlakom. Da nadrobi u njega suvog hleba, kao u detinjstvu, kao što je deda pokazivao. Da napravi čorbuljak. Potopi korice u supu, ali da ne odmeknu skroz, već da ostanu pomalo hrskave, udahne miris ščija i, opekavši se, gurne kašiku u usta.

Krenula mu je voda na usta.

A majka će sedeti bočno od njega za njihovim stolom od pola metra i plakaće, najverovatnije. Toliko dugo se nisu videli.

Prve četiri godine putovala je kod njega svakih šest meseci: koliko god je mogla, odvajala je od svoje plate, trošila na put do Solikamska, na hotele za susrete. Zatim je Ilja savladao pritisak i kao da se navikao na zatvor, pa je počeo da je odgovara od tih putovanja. Počeli su da komuniciraju telefonom, iako je majka stalno pokušavala da dođe.

³ *Tatjana Navka* (rođ. 1975) – ruska klizačica, svetska i olimpijska šampionka u kategoriji plesnih parova.

A poslednjih godinu dana razgovori su se često završavali njenim suzama. Iako se nije imalo za čim plakati, kada više ništa nije ostalo, u poređenju sa otetim. A šta joj može reći kada su u blizini ili stražar ili, još gore, lopov, od koga je Ilja svoju mamu na minut otkupio? Tako je, čim ona zaplače, Ilja odmah davao signal za prekidanje. Drugačije nije bilo moguće. Razume li ona to?

Dobro, neka se danas isplače. Danas može. Sve se završilo.

* * *

Stanica „Lobnja.”

Na jednom koloseku se zaustavio voz, drugi je bio zaklonjen teretnim vozom: cisternama s naftnim proizvodima, prekrivenim injem. Na inju je prstom bilo napisano „Krim je naš”, „Obama šonja”, „14/88”, „Vitalik + Daša”, „*Мая радзіма – Мінск*” i još nešto. Ilja je čitao mehanički dok je koračao prema prelazu. Krim se desio dok je Ilja bio na robiji i nekako ga je sve to zaobišlo. Robijaši su bili ravnodušni prema Krimu, nisu ih uzrujavala osvajanja stražarske države. Robijaši su po opredeljenju opozicija. Zato na robiji i nemaju pravo da glasaju na izborima.

Odlučio je da od stanice do kuće ide peške. Bilo je neophodno da prvi put kroz sve prođe peške. Želeo je. A i biće brže nego da čeka autobus.

U Lobnji je vreme bilo drugačije. Moskva se davila u vrućini, zagrejana paljevinom automobila. U Lobnji je vazduh bio prozračniji, hladniji; ovde je s neba sipila hladna so, šibala je obraze. Trotoari se nisu otopili, umesto asfalta svuda je bio utabani sneg. Automobili prekriveni snegom mesili su točkovima mrku smesu. Montažne zgrade stajale su obodima okrenutim spolja, razrušene vetrom, nesrećne. Ljudi su bili ozbiljniji. Našminkane blede žene odlučno su žurile nekuda dok su im noge u hulahopkama zeble.

Vozom od Moskve za pola sata, a činilo se kao da je stigao u Solikamsk.

Moskva je ostarila za sedam godina, a Lobnja kao da se nimalo nije promenila: ista ona kao i kad su odvodili Ilju. Ista ona kao i u njegovom detinjstvu. I Ilja se u Lobnji osećao kao svoj na svome.

Od Lenjinove je skrenuo ka Čehovljevoj. S jedne strane idući ka Lenjinovoj, a sa druge ka Promišljenoj, ljudi su jurcali kroz tri ulice:

Čehovljevu, Majakovskog i Nekrasovljevu. U Čehovljevoj se nalazila majčina škola, Osmi. Majčina – i njegova, Iljina.

Ona ga je, naravno, upisala kod sebe, iako je pored kuće, u dvorištu, bila druga škola, Četvrta. Tamo bi bilo lakše ići, bliže: do Osme treba pola sata dečjim koracima. Ali mamica ga je uzela u svoje okrilje. Do sedmog razreda su zajedno išli do škole. Tada su devojčice počele da mu se smeju, a Ilja da beži iz kuće deset minuta pre majke kako bi dokazao da je odrastao i nezavisan. Tada je počeo i sa cigaretama.

Ilja se zaustavio nasuprot školskog ulaza. Žuto-bela montažna dvo-spratnica; prozori iz tri dela, kao kada deca crtaju kuću – škola kao i sve ostale u zemlji. Izgleda da je nisu renovirali poslednjih dvadeset godina, čuvali su je za Ilju u izvornom stanju. Kako bi mu bilo lakše da se seti.

Duboko je udahnuo. Pogledao je u prozore: na prvom spratu su trčali mališani. Produženi boravak. Ostalo im je još tri dana.

Majka je već otišla iz škole.

Mogao ju je baš ovde sresti, kod ograde, da je voz ranije stigao. I išli bi zajedno kući, po snegu, uobičajenim putem – drumom, preko prelaza.

Ali zajedno s njom izašle bi i druge učiteljice. Koordinator nastave, dosada. Prepoznali bi Ilju, naravno, uprkos žučkastoj koži i obrijanoj glavi. Toliko godina su mu utuvljivali u glavu svoja slova i cifre... Sigurno bi ga prepoznali.

I šta onda? Kako bi majka svojim kolegama objasnila njegovo robijanje? Kako joj je on sam objasnio? Morala je da poveruje: ne može verovati u to da joj je sin narkoman i diler droge. A svim ovim tetkama iz škole... One nemaju potrebe da mu veruju. U lice će mu klimati glavom i uzdisati, a iza leđa? Da li je osramotio majku pred svima? Da li bi se oni pozdravili s njim? A Ilja s njima?

Gurnuo je ruke u džepove, namrgodio se, požurio dalje. U suštini da ga ne bi videli. Srešćemo se kasnije sa svima njima kada smislimo šta ćemo im reći i kako ćemo se ponašati. Srešćemo se pre ili kasnije. Mali je grad Lobnja.

Iz Promišljene, duž ruskih betonskih ograda, izbio je na Bukinski put i krenuo po ivici uprkos snegu, katkad proklizavajući. Lutao je kroz Moskovsku finansijsko-pravnu akademiju, Vera je tu studirala.

Zastao je još jedanput kod zgrade sa brojem dvadeset sedam.

Verina.

Siva petnaestospratnica sa žutim zastakljenim lođama: tako ljudi zovu balkone kada se trude da od života ugrabe još par kvadratnih metara. Ilja je izbrojao šesti sprat. Zanimljivo, da li je Vera još uvek tamo? Ili je otišla u Moskvu, što je i planirala? Sada ima dvadeset i sedam godina, kao i Ilja. Teško da još uvek živi s roditeljima.

Tu su bile još tri takve trošne montažne petnaestospratnice kao Verina, stajale su poput samotnjaka na kraju masiva. Na njih se, niže, oslanjala mala crvena zgrada od cigle, koja je izgledala kao da je izgrađena bez građevinske dozvole: potpuno je neumesno da pozorište bude ovde. Iznad prvog sprata nalazila su se ogromna slova, iz nekog razloga napisana gotskim stilom – KAMERNA SCENA. Ilja ih je osmotrio. Krivo se osmehnuo novom smislu starog naziva.

Pozorište je oduvek tu štrčalo i oduvek se tako zvalo, otkad Ilja zna za sebe, otkad je dolazio do te kuće da ispraća i dočekuje Veru. Repertoar: *Baal*, *Muškarac je došao kod žene*, *Pet večeri*. Uskoro će novogodišnje jelke.

Naježio se. Među tim montažnim ukrasima od cigle obuzimala ga je njegova izbledela prošlost u punom sjaju. Sećao se jasnije nego što je želeo.

U desetom razredu, u aprilu, pozvao je Veru ovde. Na *Nevolje zbog pameti*. Roditelji su je pustili. Tokom čitave predstave milovao ju je po kolenu, slušao je kako isprekidano diše. Slušao i treperio. Srce mu je snažno lupalo. Glumci su nečujno nešto mrmljali.

A Vera je sklonila njegov dlan, a kao iskupljenje, spojila je prste s njegovim. Imala je sladak parfem, s nekakvim jakim začinom.

Kasnije je saznao: ta jačina u sladunjavom koktelu bila je ona sama, Vera, njen mošus. Kočiju, dajte mi kočiju!

A zatim ju je glupavo poljubio u ulazu. Osećalo se na mačke i parno grejanje: komfor. Pokazalo se da je ukus njenog jezika isti kao i njegov. Poljubac nimalo nije ličio na knjiški. Lomilo ga je ispod stomaka, bilo ga je sramota zbog toga, i nije imao snage da se zaustavi. Vera je šaputala. Kada je njen otac viknuo sa sedmog sprata u stepenišni prostor, Ilja je ključem nažvrljao baš na tom mestu: „Vera + Ilja”. To priznanje, verovatno, nije nestalo do sada. Prolazi ona pored njega svaki dan – i nije je briga.

A posle raspusta, kada su svi već veoma poodrasli, pozvala ga je kod sebe u goste. Roditelji nisu bili tu. Hajde da malo radimo zadatke. Kauč

je prugast, ulegnut. Mošus. Ispada da nije parfem. Bilo je svetlo i zbog svetla veoma nespreatno. Na podu je stajalo pola dvolitarske flaše fante. Naizмениčno su, oznojeni i prazni, pili gaziranu pomorandžu i gledali jedno drugo, ne znajući kako će dalje živeti.

A onda. Dalje su ipak nekako živeli još tri godine. Jednom davno, živeli su.

Ilja je začkiljio ka njenom balkonu, ka prozorima: je li to promakla silueta? Bilo je neprozračno. Ma nema tamo Vere, sigurno. Otišla je u Moskvu. Prazan balkon bez prozora. Mutno staklo, a iza njega bicikl, tegle sa zimnicom, očeve udice.

Zakoračio je preko prelaza, krenuo dalje po snežnom i zamračenom Bukinskom putu, mučeći se da u sebi oslika leto i letnje šetnje s Verom po ovoj istoj stazi. Nije mu se crtalo. Umesto toga, nametljivo, kao dim cigarete koji ne može da se razveje rukom, visila mu je pred očima slika iz *Raja*. One noći. Podijum. Suka. Sve što se dogodilo. Visila je i izjedala oči dimom, do suza. Da li je tada uradio sve ispravno? Da. Da? A ona kasnije? Ipak – da?

Dobro. Sada je sve gotovo. Uskoro će se zaboraviti sedam godina. Živeće običan život.

S leve strane je ostavio lobnjanski parkić: četiri klupe koje su formirale kvadrat u podnožju gigantske osnove bandere i nedaleko od njih skupljene breze, kržljave i osakaćene zbog visokog napona u komšiluku. Bez obzira na ledenu so, na klupama su dežurale mamice s kolicima, hranile bebe vazduhom.

Skrenuo je na Batarejnu.

Prošao je pored spomenika same baterije koja je Lobnju branila za vreme rata: postolje sa starim protivavionskim topom, utvrđenim nekako u ogromni rov obložen granitom. Po unutrašnjim zidovima rova nalazile su se tablice s prezimenima palih junaka. Tuda vodi jedan uzak prolaz sa ulice i ništa se ne vidi osim unutrašnjosti rova. Obično je tu pušio sa Serjogom posle škole, a pored su se klošari trovali votkom s nečitim etiketama. Ilja i Serjoga čitali su prezimena na tablicama i tražili: ko nađe smešnije, taj je pobedio. Klošari su teško pričali o životu u svom paralelnom univerzumu. Ilja je pamtio reči. Zatim su išli kod Serjoge da se užive u plejstejšn, dok se matorci ne vrate. Nakon toga je sam šetao napolju dok se dim ne provettri. Ako bi ga majka uhvatila sa duvanom, nadrljao bi.

Od Batarejne je pretrčao ulicu i eto, već je početak Depovske. Steglo ga je.

Dvorište se sastoji iz montažnih zgrada: mrka cigla, beli prozori. Iskrivljena vrteška je prekrivena. Gole petospratne breze.

Već se nazirala i zgrada, Ilja je čak pronašao i svoj, čeonu, prozor. Vidi li ga majka sada? Ma sigurno trči da ga vidi dok se jelo greje. Mahnuo joj je.

Prošao je pored garaža.

Smetlište je iscertano likovima „Sojuzmuljfilma”: Lavić, Kornjača, Vini Pu, Praslin. Izbledeli, ljušte se i smeju. Iznad garaža zategnuta je bodljikava žica: tamo iza je teritorija železničkog depoa, po kom je i nazvana ulica. Starica mrvi hleb promrzlim golubovima sa smetlišta i vaspitava ih besplatnim hlebom. Nepoznata devojka istrčava u plišanoj kućnoj haljini da iznese smeće. Primetila je Ilju: trebalo je da se sretnu kod kontejnera. Okrenula se dalje od greha i sa svojim kesama otplesala kroz hladnoću dalje na smetlište. Ilja je samo ugurao ruke dublje u džepove.

Ulaz.

Podigao je prst prema dugmadi na interfonu. Zavrtelo mu se u glavi. Ista dugmad kao i pre sedam godina. Vrata su takođe bila ista. Prst je pak bio sasvim drugačiji. A ulaz iznutra, da li je takođe onaj isti? I stan. I mama.

Pritisnuo je: nula, jedan, jedan. Zvoni. Zapištalo je. I srce je počelo da bubnja. Nije mislio da će brinuti. Zašto bi?

Toliko dugo je zamišljao ovaj dan. Toliko dugo je razmišljao o njemu. Kada je trebalo da istrpi na robiji, razmišljao je o ovom ulazu, o ovom interfonu. O povratku. Bilo je stvari koje je trebalo progutati da bi se vratio. Da bi ponovo postao normalan.

Završiti školovanje. Majka je preko telefona govorila: ne smeš im dozvoliti da te osakate. Oduzeli su ti tolike godine, ali si i dalje još mlad. Sve ćemo srediti. Jednom si uspeo da se upišeš na MGU⁴ bez mita, neka-ko smo uspeli, možeš se i vratiti. Ne moraš Filološki fakultet, ne MGU, već bilo šta drugo. Talentovan si, bistrog uma, samo mu ne dopusti da okošta, zakržlja. Nemoj dozvoliti sebi da podivljaš. Imaš zaštitni sloj. On će sve da odbija, svu gadost. Šta god da ti se desi, u zatvoru, ne propuštaj

⁴ МГУ (Московский государственный университет) – Moskovski državni univerzitet.

to unutra. Neka bude kao da to tamo nisi ti. Kao da je to uloga koju treba da odigraš. A pravi ti si u unutrašnjem džepu, sakrio se i sediš. Ko boga te molim, samo nemoj da izigravaš junaka. Radi šta ti je rečeno. Ili će te slomiti, Iljuša. Slomiti ili čak ubiti. Sistem ne možeš pobediti, ali zato možeš da budeš neprimetan, i on će zaboraviti na tebe. Treba se strpeti, pretrpeti. Vратиćeš se i sve ćemo već srediti. Ako nas susedi budu popreko gledali, preselićemo se u tvoju voljenu Moskvu. Tamo niko nikoga ne poznaje, tamo ljudima pamćenje traje jedan dan. I devojkicu ćeš već naći, dobro, nju, Verku, i nju treba razumeti. Samo se vrati živ i zdrav. Možeš i da crtaš, ma dobro, idi već jednom! Dvadeset sedam godina – to je tek početak!

Interfon je ćutao.

Hajde još jedanput. Nula. Jedan. Jedan. Možda je otišla do prodavnice? Nema više pavlake ili hleba. Ilja se zbunjeno osvrnuo: nije imao ključ od stana. Bez majke nije mogao da uđe.

Trgnuo je ledenu kvaku.

Odmakao se nekoliko koraka unazad. Našao je svoj prozor na drugom spratu. Prozorčić je otvoren, poput crne provalije – kuhinja se provetrava, a na ostalim prozorima se odražava nebo poput tečnog cementa. Zgušnjava se. Nije li vreme da se upali svetlo? Eno kod komšija već gori.

„Mama! Maaamaaa!”

Ipak je izašla, šta li? I koliko će sada stajati ovde? Ili je bolje da obiđe sve obližnje prodavnice? Nema hleba – dođavola! Mogla ga je sačekati, on bi sam trknuo. Dva dana puta, glava ga svrbi, stomak se usukao, a pritom ga je još i poteralo dok je išao od stanice.

„Mama! Ma-ma!!! Jesi li kod kuće?!”

Prozori su bili olovnii.

Odjedanput je postalo strašno.

Nula, dvanaest.

„Ko je?“, čulo se promuklo.

Hvala bogu.

„Tetka Iro! Ja sam! Ilja! Gorjunov! Da! Majka nešto ne otvara! Vratio sam se! Pustili su me! Odležao sam! Hoćete li otvoriti?”

Komšinica ga je prvo osmotrila kroz špijunku. Ilja je namerno stao ispod sijalice kako bi ga tetka Ira prepoznala kroz proširene prstenaste godove.

Brava je zaškripala. Izašla je na hodnik: pantalone, ošišana kosa, podbulo lice, tanka cigareta. Železnički knjigovođa.

„Ilja. Iljuška. Šta su ti to uradili?”

„A mama, znate li gde je ona? Ne mogu da je dozovem i sad eto...”

Tetka Ira je kresnula upaljač. Kresnula je još jedanput. Upali obrazi. Pogledala je odvod za smeće između spratova – pored Iljušinih očiju.

„Prekjuče je ona... Pozlilo joj je zbog srca. Pušiš?”

„Pušim. A ja je zovem... U bolnicu su je odvezli, jel' tako? U koju? A telefon nije ponela sa sobom?”

Tetka Ira mu je izvadila tanku belu cigaretu sa zlatnim obodom.

„Hitna je rekla da je infarkt. Jak.”

Uvukla je dim cigarete uz pucketanje. Zapalila je jednu drugom.

„Onda je...”, Ilja je odmahnuo glavom. Zafalilo mu je vazduha za pušenje. „Onda je? Na reanimaciji? Zbog toga?”

„I tamo su je... U suštini su se trudili. Ali kasno su stigli. Premda ima dosta da se pređe.”

Počutala je. Nije želela da kaže naglas, želela je da Ilja sve sam shvati.

„Tek smo... Pa razgovarao sam s njom prekjuče... Kada sam izlazio... Zvao sam je... Kaže... Taman na ručak...”

„Eto, na ručak. A ja sam joj kucala, mislim, oko pet... U mesaru sam išla. Mislila sam možda nešto da joj uzmem. Ali... Vrata otključana, ona sedi na podu, u odeći. Odmah reko' hitnu da pozovem!”

„Više je nema? Tetka Iro!”

Ilja se naslonio na zid.

„Kažem ja njima: zašto vam je toliko trebalo!” Komšinica je povisila glas. „Još kad smo vas zvali! A oni – bio je drugi poziv, takođe hitan, kako da se podvojimo? Magnetna bura, svi starci su u komi. A kažem ja njima: kakve veze imaju starci ovde? Stidite se! Ženi je tek šezdeset! Ma nema ni šezdeset!”

„A gde? Kuda su je odvezli?”

„Tu u našu. Gradsku. Hoćeš ići? Pa trebalo bi je preuzeti. O sahrani razmisliti. To je naporan posao, sahrana, ti ne znaš, ali ja kad sam sahranjivala stariju sestru, ne možeš da zamisliš. Daj ovima, daj onima, svima daj!”

„Ići ću. Ne sada. Ja... Kasnije.”

„Pa da, ti si s puta! Hoćeš da svratiš? Jesi li gladan?”

„A kako da uđem u kuću?”

„E kako... Otvoreno je. Ko zna gde su kod nje ključevi. Hoćeš da svratiš?”

„Ne.”

Ilja se okrenuo ka svojim vratima. Oslušnuo je šta ima tamo. Tetka Ira nije razmišljala da se vrati u svoj stan, zanimalo ju je ovo. A Ilja još uvek nije mogao da uhvati kvaku.

„Prekjuče sam razgovarao s njom.”

„Tako ti je to, znaš, tako biva. Čovek živi – i odjednom nestane. Ona se na srce često žalila. Ali tableticu pod jezik, posisaš, gledaš i popusti te. Ma ko je danas zdrav! Ja i sama, sve kao nije ništa, a čim je promena vremena, glava počne da mi se tresе.”

„Otići ću kasnije. Hvala... za hitnu.”

Ilja je gurnuo vrata. Ušao u stan. Upalio svetlo u predsoblju. Raskopčao jaknu. Okačio na zakačaljku. Zatvorio vrata. Gurnuo noge u papuče. Papuče su čekale. Odstajao je. Trebalo je da ide dalje.

„Mama?”, prošaputao je. „Mama.”

Zakoračio je i našao se u njenoj spavaćoj sobi. Posteljina izgužvana, dušek skliznuo u stranu. Uramljena Iljina fotografija oborena, Ilja leži poleduške. Smeje se, ponosan, bubuljičav, veseo. Upisao se na Filološki fakultet. Svi su govorili „šta ako se ne upiše, neće ga primiti”, ali s takvim završnim ispitom nisu smeli da ga odbiju. Majka je sve sredila.

Fioka u komodi izvučena. Tamo gde je njen sef. Zavirio je – novca nema. Sve su ispraznili.

Otišao je u svoju sobu.

Prazno je. Tamo nema mame, nema Ilje.

Knjige na policama ne stoje ispravnim redosledom, fantastika je pomešana s klasikom, kao da su tražili štekove i u knjigama. A na stolu je njegov stari crtež, ilustracije u olovci, crtane prema Kafki. Prema „Preobražaju”. I olovka leži odmah pored. Tu je pre one noći sedeo i crtao. Pre nego što su ga odveli. Sedam godina je taj list tu preležao, pa i sve, sem knjiga, sačuvano je, kao da je Ilja jednostavno na fakultetu.

Ostalo mu je da pogleda u kuhinju. Ako je u kuhinji nema, onda je zaista nema nigde.

U kuhinji je bilo hladno. Zavesa se podizala zbog promaje. Bajata vekna na izranjavanoj cvetnoj mušemi, nož koji se koristi za sve, osušena „ljubiteljska” sa belom mašću, naborani kolutići kožure kobasice. Na beživotnoj ringli ogromna emajlirana šerpa.

Ilja je podigao poklopac.

Šči. Puna šerpa ščija.

U toaletu je stajao u mraku. Isprva nije mogao. Zatim je krenuo mlaz i njemu se učinilo da lije krv. Ne sukrvica koja se javlja kada bubrezi obole, već crna, venska krv, gusta i oslabljena. Nije mu bivalo bolje. Pogledao je u ve-ce šolju – ne, nema ničega. Ruke je sapunao dvaput. Zatim se umio hladnom vodom.

Sipao je kutlačom ohlađen šči koji je majka skuvala, takav, nije ga podgrejao. Izmrvio je nožem sasušeni okrajak, dodao u čorbuljak.

Uključio je televizor. Puštali su *Kamedi*.

„Koja je lozinka? Probaj 'Šojgu'⁵!”

„O! Odgovara!”

„Pa naravno! Šojgu svuda odgovara!”

Sala se kikotala belim zubima. Smejale su se lepe mlade žene. Smejale su se preplanuli negovani muškarci. Ilja se trgao. Ništa nije razumeo. Nije razumeo nijednu šalu.

Strpao je u usta kašiku hladne čorbe. Progutao je u jednom zalogaju. Još jednu. U zalogaju. Još. Još. Još. Za mamu.

Trebalo je kupiti votku. Votku, eto šta.

---

⁵ Šojgu – prezime tuvanskog pookla.

2.

Ko god da je pokrao stan – komšije, lopovi ili doktori iz hitne – nisu znali za sve majčine štekove. Pronašli su novac u komodi, u bubuljičavoj fotografiji takođe, ali ispod laminata iza kreveta nisu čak ni tražili. Tamo je bilo čitavih pet hiljada u jednoj novčanici. Daćeš mi novac, mama?

Ilja je pažljivo razgledao novčanicu. Za koliko dugo mu je ona dovoljna? Dok je ležao, rublja se prepolovila. Metro je bio dvadeset pet, a sada je pola rublje. Nema smisla da štedi novac: svakako ga vreme odnosi kao zrna peska kroz prste. Ma i ne postoji nikakav sutrašnji dan radi kog bi ga vredelo čuvati. Život se uvek prekida u sadašnjosti.

Ključeva nigde nije bilo. Možda su kod mame u džepu.

Čudno je to što nije bilo moguće zaključati kuću. Tako kao da i nije kuća.

Iskamčio je od komšinice ključ od ulaza, dovukao se do „Magneta” prekoputa, zgrabio flašu, zatim joj je dodao i drugu. Zrikavi kasir je tri puta propuštao kroz skener njegovu novu novčanicu, previše je odudarala od Ilje, ali sumnju nije iskazao naglas. Novac je bio pravi, učiteljski.

Flaše su zvonile u kesi kao oni čarobni zvončići sa ama proklete trojke, okačeni da bi razveseljivali. Ilja je koračao kroz Moskovsku ka Depovskoj, prvi put je nosio votku otvoreno: nije bilo potrebe da je krije ni od koga, nije imao koga da laže.

Poželeo je da slučajno sretne Serjogu. Da ne bude daća, već da nazdrave za susret. Da mogu da se kucaju dok piju. Ali dobre slučajnosti su dopadale drugima. Možda je i Serjoga otišao – iz Moskovske u Moskvu?

Popeo se do svog stana. Bilo je otvoreno.

Seo je za sto. Nije počeo da pije iz flaše, već je nasuo u prašnjavu čašicu iz bifea. Podigao ju je. Ispio. Opekao se. Masnoćom iz kobasice je zalećio opekotinu. Odmah je sunuo još jednu. Još. Potrebno je. Neophodno. Treznom se smrt čini nepojmljivom.

Poslednji razgovor bio je kratak. Gotovo je, mama. Izašao sam. Putujem. O, hvala bogu, Iljuša, čekam te. Hvala bogu.

Kako se to moglo desiti? Zašto nije stigao? Zašto je tako požurila? Samo dva dana rascepa. Ona sad neće moći da se isplače, a on da je prekoreva zbog suvišnih suza. Neće moći da ga ispituje o zatvorskom životu, a on da joj prećutkuje. Neće moći da mu crta ljudsku budućnost, a on da se umorno mršti.

Umrla je.

Umrla. Trebalo je da se privikne na to.

Uzeo je flašu, premestio se u dečju sobu, kako je majka zvala njegovu sobu. Prekorevao ju je zbog toga, obećavala je da će prestati, ali je zaboravljala.

Stan je imao pedeset kvadrata, sasvim pristojno. Za dvoje taman, jednom je previše prostrano. Pod je od laminata, na zidovima tapete, smeđ nameštaj, kuhinja od šest metara, kupatilo u pločicama, komforan toalet oblepljen nejednakim pločicama. Lođa.

Njegov prozor je gledao na depo. Na njegove hangare, na napuštene vagona i male lokomotive koje su podsećale na igračke. U detinjstvu je to bila njegova lična, Iljina železnička pruga. Poklon ni od koga. Najlepši pogled u gradu. Mogao se posmatrati satima.

U depo su odnekud vodile zarđale šine i tu su se završavale: tu je bio slepi kolosek. Ali Ilja je obitavao u tom slepom koloseku, tako da je njegova perspektiva bila izvrnuta naopako. Depo je za njega predstavljao polaznu tačku, početak puta koji je preko železničkih pragova vodio ka horizontu.

I eto – stigao je u vagonu železničkom prugom na drugu stranu Rusije. Odslužio je sedam godina u odrazu Moskve u ogledalu. Vratio se kući: ipak je slepi kolosek. Poslednja stanica.

Kucnuo se sa depoom.

Nezainteresovano je prelistao svoje stare knjižice; ranije je mislio da se u njima nalazi istina o životu odraslog čoveka, ali se istina pokazala nepristojnom. Pio je sa Strugackim, pio je s Platonovom, pio je s Jese-njinom.

Majka je predavala književnost i ruski.

Ilja je prekoračio u njenu sobu. Kleknuo je pored maminog kreveta. Položio je lice na njen jastuk. Uzdahnuo je. Dobro, niko ne vidi. Kada niko ne vidi, nije sramota.

Osećalo se na kiselo. Na samoću, tvrdoglavost, starost koja se približava. Mamina sudbina je ovde prokislila. Rodila je Ilju u trideset i drugoj, igrom slučaja. Čak mu nije izmišljala ni priče o ocu, koliko god da je on na njih aludirao; ne i ne, nemaju ga svi. Tako da je on bio muškarac u kući.

Ranije se jednostavno moglo nabasati na taj čelik u njoj: kao da jedeš sočnu šniclu i odjednom, neočekivano, zagrižeš svom silinom viljušku, sve zvezde prebrojiš. U učionici ga je zvala samo po prezimenu. Gorjunov, pred tablu. Tri, Gorjunov. Sedi. Sramota.

Na sudu je sva bila od čelika. Kada su promrmljali presudu, bila je od čelika. I na početku roka. A nakon toga je počela da se mrvi – prekalili su je.

Muškarac u kući.

A da li je imala druge muškarce? Jedno je sigurno: kod sebe nije dovodila nikoga. Na njegova pitanja odgovarala je odsečno. Ismevala aluzije. Ali i ona je živ čovek, kako joj je bez ljubavi? Zar sve ide njemu? U Ilju nije mogla da stane sva majčina ljubav, ali nije mogao da se izvuče. I za tu ljubav je od njega mnogo tražila.

Potrudio se da se seti da li je majka bila lepa. A umesto toga je shvatio da ne može jasno da se seti njenog lica. Uplašio se toga. Potražio je u komodi i pronašao album sa slikama.

I baš u tom trenutku ga je oblio hladan znoj.

U tom trenutku ju je video. U tom trenutku je shvatio da je više nikada neće videti. Potegao je iz flaše.

Počeo je da lista. Novih fotografija nije bilo. Sve slike u albumu bile su zajedničke: Ilja s njom u školi, Ilja s njom u Koktebelju, Ilja s njom u vikendici kod drugarice. Kada su odveli Ilju, ona je prestala i da se slika. Nastupile su godine koje je bilo bolje ne fotografisati.

Celivao je sliku.

Na kraju albuma bio je samo Ilja. Sa drugovima sa fakulteta, zatim s Verom. Negde je pronašla njegove slike s Verom. One koje je uspeo da izradi. Zato što su mu telefon sa svim neizrađenim fotografijama oduzeli i priložili predmetu. A šta je tamo moglo da se priloži? Vera gola, usnula? Serjoga i Sanjka na krovu višespratnice, na njenoj najvrtohlavijoj ivici? Pijani avgustovski skejting na VDNH⁶?

A zbog čega?!

Zbog čega tako postupaju s njim?! Šta je to uradio da se tako ophode prema njemu?!

Presudu je progutao, robiju je progutao, Verinu prevaru je progutao, marljivo je crtao rukovodstvu straže zidne novine. Ali nije mogao da proguta baš sve. Nije mogao da se okrene od svega. A možda je to bilo neophodno? Neophodno da, kako je majka rekla, do kraja sedi u tom jebenom džepiću? Stigao bi pola godine ranije!

Votka je izgubila ukus. Čudom se pretvorila u vodu. I vazduh je bio gorči.

Ilja je sedeo, gledao kućni telefon. Soba se topila od toplote. Vera ga je veselo gledala iz maminog albuma; izgleda da joj je mama oprostila. Nije odstranjivala Veru iz njegovog života.

Uzeo je slušalicu prosto da oslušne čuje li se zvučni signal. Čuo se.

Cvileo je, oglašavao se.

Tri broja je znao napamet. Mamin. Verin. Serjogin.

Čak ih nije pamtio umom. Palac je sam otplesao žigu po dugmadi, Ili je preostalo samo da ga posmatra. Približio je hladnu slušalicu uhu. Želeo je da je otrgne dok nije kasno, ali je srasla uz njega. Srce mu je snažno lupalo.

Kao da nije Serjoga sedeo na ivici krova, nego Ilja. Mlatio je nogama i naginjao se napred da bolje osmotri provaliju.

„Halo.”

Ona. Izgubio je vlast nad sobom.

„Halo, ko je to?”

Obrisala je njegov kućni broj telefona. Ili je, možda, izgubila telefon sa svim kontaktima. Izgubila ili izbrisala? Sada je sve zavisilo od toga.

„Vera?”

„Ko je to?”

⁶ ВДНХ (Выставка достижений народного хозяйства) – Izložba dostignuća narodne privrede.

„Vera. Ja sam, Ilja.”

„Koji Ilja?”

„Tvoj Ilja. Odnosno... Gorjunov. Oslobodili su me. Tačnije... Odslužio sam. Izašao sam, Vera.”

„Jesi li ti pijan? Gospode, šest uveče je.”

„Pa šta! Vera... Da. Jesi li u Moskvi? Jesi li otišla?”

„Zar je to bitno? Da. Zašto pitaš? Ti... Zaista si izašao?”

Nije istina kada kažu da čovek od votke ogluvi: on oglupi, da, uporno mu otežava da razmišlja, da vodi razgovor, da se čuva sagovornika. Ali sluh mu od nje postane bolji. I sebe bolje čuje, i drugog čoveka – koliko god da on krije svoja osećanja iza reči. Votka je rendgen.

U Verinom glasu mogao se čuti strah. Strah i nezadovoljstvo. Pitala ga je: zaista si izašao? I želela je da joj Ilja kaže: šalim se.

„Zaista.”

„I šta hoćeš od mene?”

„Pa... Mislio sam da se nađemo... Da se vidimo? Da li bismo mogli?”

„Ne. Ilja, ne. Ne, izvini.”

„Vera... Sačekaj... Vera! Ali ti razumeš... Sedam godina sam tamo... Sedam. Ti ovde, a ja tamo, razumeš li?”

„Imam svoj život, Ilja. Svoj. Još odavno.”

„Jasno da imaš svoj. Ti imaš. A ja sam bio na robiji. I evo, vratio sam se.”

Saslušala je to i ništa nije imala da doda. Samo je ćutala. Čak kao da nije ni disala.

„On... Jel' ti dobar on? Jel' sjajan? Da?”

Vera nije odgovarala, ali nije ni spuštala slušalicu. Mogla je da spusti slušalicu, mogla je prekinuti vezu Ilji s njegovim pijanim mrmljanjem, ali mu je iz nekog razloga odgovarala. Možda je shvatala da mu duguje ovaj razgovor. S kamatom koja se nagomilala poslednjih sedam godina. A možda je davala Ilji kartu u suprotnom smeru.

„Slušaj!”, na kraju je odlučno rekla. „Ti si bio na robiji, a ja ovde, da. Samo nemoj na mene sve da svaljuješ, jel' jasno? I nije potrebno da me pritiskaš... Nisam tražila od tebe onda. U klubu. Sam si se uvalio.”

„Bila si mi devojka! Šta sam drugo mogao da uradim?! Šta sam ja, jadtik?”

„Ne urlaj na mene. On mi tada ništa ne bi uradio. Šta je mogao? Okolo su bili drugi ljudi. Ali ti, nije trebalo da se mešaš. I ništa se ne bi desilo...”

„Da se mešam?! Zar se ne sećaš kako si tada...”

„I šta. I šta! Trebalo je da misliš. Bila sam devojčurak.”

„A ja, šta sam ja bio?!”

„Ilja. Pijan si. Naspavaj se. To je veoma stara priča. Ja se već tri godine viđam sa drugim muškarcem. Udajem se.”

Protresao je teškom glavom. Polako je izračunao, obrisao je čelo; usne su se iskrivile u stranu, uvis.

„Tri? Znači ne za onog zbog kog si me ostavila?”

„A šta, trebalo je da te čekam svih tvojih sedam godina?! Zašto?! Zato što si se taj jedan jedini put umešao zbog mene? To se dešava samo na filmu, shvataš li?! A ja imam pravi život! On je jedan, shvataš li?! Najbolje godine!”

„Najbolje?”

„Neću ti polagati račune! Nemam nameru!”

Ilja je progutao pljuvačku. Ne, nije želeo da razgovor ode u ovom smeru. Nije želeo ni za šta da je krivi, davno je odlučio da joj oprašta. Odlučio je pre nekoliko godina. Trebalo je drugačije... Kako?

„Vera... Veročka. Ja ne... Ja i ne kažem ništa.”

„Ne, kažeš!” Vikala je, a votka je otkrivala njene suze. „Kažeš!”

„Ja sam samo... Gledao sam naše slike. Mnogo mi nedostaješ. Možemo li... Jednostavno da se vidimo? Došao bih u centar. U Moskvu.”

„Ne.”

„Molim te?”

„Ne. Trudna sam, Ilja. Imaću dete. To je to.”

Izgubio se. Napravio je pauzu: iskapio je flašu. Disao je neko vreme. Pogledao je Verine pege, njenu upletenu riđu kosu, svetle oči. Imaće dete. Koje će ličiti na tamo nekog moskovskog komercijalistu. Nije ni važno na koga. Trudnoća je za njega presuda.

„A meni je majka umrla.”

Vera je disala neko vreme. Ilja je snažno stisnuo slušalicu i slušao.

„Molim? Tamara Pavlovna? Strašno... Ja... Primi moje saučešće.”

„Da. Da. Saslušaj me... Možemo da odemo samo na kafu? U bilo koji 'Kofhaus', gde ti odgovara, blizu posla ili...”

„Dobro, Ilja. Ne mogu više da razgovaram. Hajde.”

„Stani!”

Ali slušalica je već ogluvela.

„Vera!”

Okrenuo je broj još jednom. Zvonilo je u beskraj, a zatim je ženski glas monotono saopštio da korisnik nije dostupan. Okrenuo je još jednom. Uzalud. Ponovo. Ne. Ponovo. Čemu se nadao? Da će se peti put javiti? Ili deseti?

Veru je bolelo uvo.

„Droljo!”

Ilja je stisnuo pesnicu i nespretno se udario u uho.

Zašto joj je to rekao? Za majčinu smrt?

Odzvanjalo je. Bolelo je, ali zbog votke nedovoljno. Udario se još jedanput.

* * *

„Kako je prošlo?”

„Položio sam! Položio sam tu jebenu sintaksu! I ruski kao strani! Ruski s peticom, stranim špijunima bih komotno mogao da držim časove, možda na leto nađem poslic! A sintaksu sa četvorkom, ali već su zvali Malahova, pitaju: gde vam je onaj izuzetni dečak kome nije proključao mozak od sintakse savremenog ruskog? Ne veruješ, Vera? To je to! Sada sam slobodan čovek! Rok je završen! Ajmo u grad večeras?”

„A šta ima?”

„Momci idu u 'Raj'. Naši sa godine.”

„Kakav raj?”

„Ludilo! U 'Crvenom oktobru', gde je ranije bila fabrika čokolade. Dovoze tamo nekog Švedanina supermodernog, a nasred kluba, pazi sad, bazen, u kome se provodi olimpijska reprezentacija Rusije u sinhronom plivanju. Istina ženska, ali olimpijska! Strava, a? Idemo?”

„A hoće li nas pustiti? Tamo je obezbeđenje na ulazu i sve redom.”

„Ma jesi li se pogledala u ogledalo, takvoj ti i treba obezbeđenje. Bićeš tamo zvezda večeri, ima Švedanina da zaseniš kao od šale! Moliće ti se, padaće pred tobom ničice! A ja ću se sakriti pod tvoju suknju i isto ću se nekako uvući.”

„Zapravo sam mislila da obučem minić”, Vera se na kraju zakikotala.

„A, jel'?... Šteta. Pod minić se već ne mogu zavući. Ali ću sigurno probati! Sreća prati hrabre! Ma jok, ne paniči, momci će nam srediti ulaz, imaću plus jedan.”

Na stanici su kupili „klinsko”, nazdravljali zelenim staklom i smejali se sami sebi. Posmatrali su plavičasto veče i čekali da se iz dubina stanice Dmitrovskaia pojavi voz. Pod svetiljkama su lepršali leptiri, povetarac sa železnice milovao im je obraze poput hladne ruke, osećalo se na mazut i dim šina koje su prolazile pored, teretni vagoni su se trudili da se lupom svojih točkova usklade sa bitom *Kaste*, koju su Vera i on slušali na jedne slušalice, i bilo je dobro što Vera nije mogla da se pomeri od Ilje dalje nego što joj je to kabl dopuštao.

Bilo je preko potrebno baš to veče otputovati u Moskvu poslednjim večernjim vozom koji se osećao na pivo, prepunim istih takvih klamera iz okoline koji razmenjuju poglede sa strancima sa opštim predosećanjem uživanja.

Bilo je preko potrebno priuštiti to sebi nakon juskog roka, kada je već bilo nemoguće misliti, kada je memorija zatrpana i nema više prostora za pamćenje, kada se od krede javi astma, od profesorskog zujanja, koje je iz poslednjih klupa daleko kao zujanje mušica – migrena, a na ulazu kod profesora-dželata – tremor. Osetiti to da je pakao kroz koji je prošao – iza njega, a ispred je već pravo leto, letnja avantura, letnje putovanje, letnja ljubav, najduži raspust, kao u školi. Bilo je potrebno zaroniti u gomilu koja pleše, u pijanstvo, napiti se radosti do mučnine i doručkovati u sedam ujutru, sa glavom punom buke i zvonjave, u neakvom „Kofihausu” i vriskom šaputati jedno drugom banalna shvatanja i pijana otkrovenja.

Raščupani bardovi pevali su u falšu balade i nejasne šansone za umašćene novčanice od deset rubalja, nadjačavajući buku vagona. Tuberkulozni su prodavali luminiscentne štapiće, ciganke su tražile milostinju, a Vera i Ilja su se ljubili. Kupili su štapiće, mačevali se, a nakon toga su pričvrstili narukvice i zakačili se njima. Voz se sve brže uvlačio u noćnu Moskvu, kao u crnu rupu, i iz samog njenog centra, iz kluba „Raj”, iz srca dešavanja, uprkos svim zakonima fizike, dopirali su snažni basovi muzike koja se pojačavala, od kojih je bridelo telo, a srce padalo u groznicu.

To je bilo potrebno i Ilji i Veri.

On je bio na Filološkom fakultetu, a ona – formalno, na Moskovskoj finansijsko-pravnoj akademiji, ali geografski – u Lobnji, u Promišljenoj ulici. On je studirao kako bi postao zanesenjak, a ona – pragmatičar.

Njoj su pripale osnove knjigovodstva i finansijske pismenosti, a njemu evropska književnost dvadesetog veka.

Iljine kolegice bile su šesnaestogodišnjakinje izmorene ljubavnim jadima, rastvoreni cvetovi muholovke, Moskovljanke-huliganke. One su i upisale jezik i književnost samo kako bi od svilenog konca književnosti i romansko-germanskih uzdisaja istkale srebrnkastu paučinu ženske čari. I retki dečaci sa godine za njih samo su mušice, uzalud razmaženi: ova škola je okrutnija i stvarnija.

Verini školski drugovi bili su podšišani podmoskovski jedri dečaci sa šiškama, kao kod velikih šnaucera, i s psećim navikama, budući činovnici-kooperatori. S takvima se uvek zna kako će teći razgovor: sve njihove replike su unapred poznate, nema ni potrebe da se razgovor započinje. I čitav roman je unapred poznat, i ženidba, i penzija.

Njemu Moskva, njoj tuga.

A ako školsku ljubav, onu iz dečje sobe, kreneš da presađuješ iz saksije u kasniji život odraslog, korov će je ugušiti.

Vera je, naravno, bila ljubomorna na Moskvu, ali on je s Moskvom nije prevario. U dvadesetoj je sadašnjost zaista sadašnjost, bez projektovanja budućnosti ili pretresanja prošlosti. Ali kada je zamišljao sebe odraslim u Moskvi, Vera je bila negde pored, a ostalo nije bilo bitno. Više od toga se ne sme očekivati od klinca, niti bi imalo smisla. A devojci je ovakva kratkovidost nepojmljiva.

Momci sa godine predložili su Ilji da njih trojica iznajme stan udaljen jednu autobusknu stanicu od fakulteta. To bi značilo da će se sada s Verom viđati samo vikendima.

Zato mu je bilo važno da se nađe u tom vozu koji ih je sada oboje vozio u istom smeru. A da li su slušalice koje su delili i zakačene svetlucave narukvice mogle da zadrže zajedno dvoje ljudi koje je sila vasseljene vukla različitim orbitama? To je nepoznato.

Voz se peo baš na Savelovsku.

Letnja Moskva danju je mikrotalasna. Vrzma se sporo u blizini Trećeg, Sadovog, Koljceve linije metroa, kuva te nevidljivim zracima kroz oblake, kroz prašnjavi vazduh, kroz sto metara riđe gline. Sve vreme si u lepljivom znoju. Kiša spere njenu utrobu, slepi i zgužva prašinu sa ulica, od snega od topola umesi prljavu vatu i iznova pari.

Ali kada zračenje prestane, kada se prodiše, kada se razredi vazduh, zađe sunce – Moskva postaje najbolji grad na planeti.

Te večeri nad Moskvom su se nadvili oblaci i malo je rashladili. Verina svetla koža, koja nije mogla da pocrni, naježila se. Ilja je skinuo široku košulju i sakrio u nju svoju Veru. Išli su od metroa ka čokoladnom poluostrvu „Oktobar”, i kada ih je tesna jednospratna Poljanka izvela na prostranstvo, poželeli su da zažmure. Kremlj je zaslepljujuće sijao, osvetljen odozdo, i nije bilo nijedne zgrade na keju koja se nije trudila da ga prati. Oblaci su napunili bateriju zemljinom strujom i sijali fluorescentno. Moskva je sama po sebi zvezda, te joj ostale nisu potrebne.

Prilazi „Oktobru” bili su zatvoreni. Automobili su se tiskali i gurali se u jedinu saobraćajnu cev na poluostrvu. Oni koji su žurili izlazili su iz auta. Vesela masa je zauzimala blatnjave mostove, okruživala klubove, išla na nastup. U redovima su nimfete u minićima cupkale u mestu, a njihovi paževi su se šepurili. Košnica kluba uzbuđeno je brujala, točila svoj med. Oni neiskusni putovali su ovamo iz svih krajeva grada, iz njegovih najudaljenijih predgrađa, s nadom da će se tu konačno rešiti svoje nevinosti, koja im je dozlogrdila.

Oproštaj s njom počinjao je malim poniženjem na ulazu.

Dugačak red dopirao je do obezbeđenja, koje je moglo zadovoljno da posmatra golonoge devojke, navodno stidljivo, ali i uvredljivo da ih gleda pravo u lice, zuri kroz njih, poput evnuha. Dečacima su piljili u oči, primoravali ih da se strpe i smeškaju: navodno je to provera uljudnosti, prostaci nam ne trebaju u klubu. Mogli su, pregledavši sve do gole kože, izjaviti: ne možete da uđete. A mogli su se, primoravši te da se stripiš, moliš, slušaš „ua!” iz reda, smilovati i nemarno odmahnuti glavom: može, ajde. Prijatno veče. I dobro, trpeli su. Najbitnije da su ih pustili, a poniženje se onda brzo zagladi. I ne samo to, radovali su se što su prošli, kao položenom ispitu: pošteno su zaslužili akciju.

Ilja je mislio da će ga kolege uvesti unutra, ali ga oni nisu sačekali, napisali su SMS: naći ćemo se unutra.

Vera je bila nervozna.

Izvukao je iz džepa dva izduvana balona. Rekao je Veri: sada ćemo započeti važnu tradiciju, koju ćemo obavezno čuvati čitav život. Svečano je skinuo s njene ruke, a zatim i sa svoje, fluorescentnu narukvicu. Izravnao ih je, proturio unutar balona, naduvao, zavezao i dobio svetiljke.

Prišli su ogradi, dole je tekla reka.

„Poljubi me.”

Uzeli su balone i spustili ih u vodu. Zaplivali su jedan pored drugog, lagano u paru, po tamnoj svetlucavoj reci, a unutar zelenog i crvenog bili su svici. Bilo je lepo. Vera i Ilja su ih pratili pogledom.

„Zajedno plivaju”, rekla je Vera.

„Sledeće godine ćemo ih puštati na isti ovaj dan!”, objavio je Ilja. „Ma dobro, za vikend.”

Uzeo ju je za ruku.

Iza vrata kluba slivao se bas i kada su se krila širom otvarala, razlivao se smeh stopljen s muzikom. Činilo se da su unutra točili i prodavali sreću. Želeli su da se napijaju sreće sve dok ne izgube svest.

Stajali su u redu.

Kažu da parove na ulazu ne biraju, oni manje troše, oni nemaju potrebe da napiju jedno drugo. Trebalo je da se pretvaraju da su sami kako se putovanje od sat i po iz Lobnje ne bi pokazalo uzaludnim. Ali Ilja nije mogao da izda Veru i pusti njenu ruku. Zapravo... Tačnije, nije mogao da joj kaže zašto bi trebalo tako i zbog čega.

Dugi minuti su prolazili dok su cupkali kod samog ulaza. Drugari nisu uzimali telefone. Verovatno je unutra bilo veoma bučno.

„Zašto se smeжете, mladiću?”, pitao ga je čovek iz obezbeđenja.

„Rok je gotov!”, rekao je Ilja.

I „arhandel”, koji je i sam nekada bio čovek, setio se toga i pustio ih oboje u „Raj”. U oblake slatkog dima, u muziku koja dobuje po ušima, u blaženstvo.

Tu su se našli i s kolegama, veselim, iskrenim. Tapšali su ga po rame-nu, plesali su u krugu. Imali su u rukama po koktel, nudili su Veru svojim slamkama. Vera je uzimala, smejala se.

„Hoćeš da popiješ nešto?”, pitao ju je Ilja. „Neko pivo ili...”

„Nema potrebe!”, stidljivo je odmahнула Vera.

Ali je ipak otišao do šanka. Odlučio je da sebi ne uzme ništa, može se u toaletu napiti vode na slavini, kao i obično. Na šanku se snebivao, ispitivao cene i na kraju se odlučio za đus-votku: pristojan kvalitet za pristojnu cenu. Neke devojke su mu mahale sa drugog kraja šanka i on je, samo na trenutak, zažalio što je zaljubljen.

Vera ga je čekala, obradovala se đus-votki, smešno se mrštila na votku, ponudila društvo, Ilju takođe, ples je postao življi. Posle četrdesetak minuta konačno ih je prošao grč. Bilo je tako dobro ogluveti!

Ilja je uživao posmatrajući: Vera je pustila kosu, ispod pripijene majice nije nosila brusthalter, umesto mini-suknje obukla je crne helanke, ispalo je još nevinije, ali i poročnije. Ipak je ovde izgledala bolje od gotovo svih ostalih.

Olimpijska reprezentacija je ušla u bazen, izvodila akrobacije uz bitove, s mnogosppratnih VIP loža nepoznati bogovi lagodno su posmatrali savršene butine, oko njih su se komešali konobari i dodvoravali im se, smrtnici su se trljali jedni o druge na podijumu, rasplamsavali vatru. Zapaljeni su se ljubili po ćoškovima, neki su s vremena na vreme uzdisali u zaključanim kabinama. Svi su pričali, niko nije slušao. Klub je bio nešto sasvim suprotno od zemaljskog života, možda i sam raj, što da ne? Edem sa zelenim proplancima, belim odorama i harfom nije raj, više je poput buržujskog doma staraca. Dvadesetogodišnjacima bi bilo dosadno da odu tamo nakon smrti.

Stroboskop je proradio, seckao je televizijski kadar realnosti na iscep-kane jednobojne slike filmskog žurnala. Zbog toga nisu odmah poverovali u ono što je usledilo. U gomili su se pojavili ljudi u fantomkama, u pancirima, ali i to je mogao biti deo šoua, pa tu su već bili rasplesani patuljci s prikačenim falusima, olimpijski ponos zemlje u plitkom bazenčiću, bodi-art na debeljucama – zašto ne bi sada bio i maskenbal?

Zatim su se specijalci probili na binu kod di-džeja i isključili zvuk.

„Narko-kontrola! Niko da nije mrdnuo!”

Otupeli stroboskop se još malo mučio dok ga nisu iščupali iz utičnice i uključili svetlo. To je bilo kao da su ih sve skinuli gole pred topovskim cevima. Toga su se već uplašili. Razišli su se s podijuma, slili se ka izlazi-ma, ali su ih i tamo sačekivali. Lože su već bile puste.

„Smirite se svi! Ostanite tu gde ste!”

Crni su poput češlja počeli da se kreću kroz salu, birajući i odvlačeći nekuda one najočajnije koji su još uvek plesali pod nemim zvučnicima. Ilja je uhvatio Veru, povukao je podalje od zubaca češlja koji se približavao.

„Stoj! Kuda?!”

Vera je vrisnula. Zastala je.

„O, gle, ova je dobra!”

Čovek ju je zgrabio za zglob. Kovrdžav, mlad, izbrijan. U civilu; zato je Ilja povukao Veru k sebi. Ali je ovaj imao buldožerski stisak.

„Šta 'ćeš?!”

Dmitrij Gluhovski
TEKST

Za izdavača
Dijana Dereta

Lektura
Aleksandra Šašović

Korektura
Dijana Stojanović

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-243-9

Tiraž
1000 primeraka

Beograd 2019.

Izdavač / Štampa / Plasman
DERETA doo
Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd
tel./faks: 011/ 23 99 077; 23 99 078

www.dereta.rs

Knjižara DERETA
Knez Mihailova 46, tel.: 011/ 26 27 934, 30 33 503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.161.1-31

ГЛУХОВСКИЙ, Дмитрий Алексеевич, 1979–

Tekst / Dmitrij Gluhovski ; prevod s ruskog Bojana Stanković. – 1. Deretino izdanje. – Beograd : Dereta, 2019 (Beograd : Dereta). – 285 str. ; 24 cm. – (Biblioteka Trend)

Prevod dela: Текст / Дмитрий Глуховский. – Tiraž 1.000. – Наромене уз текст.

ISBN 978-86-6457-243-9
COBISS.SR-ID 276130316